

การสังเคราะห์กรอบแนวทางการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตร
และอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในบริบทกฎหมายภูมิอากาศไทย*
SYNTHESIZING A READINESS FRAMEWORK FOR AGRICULTURAL AND FOOD SOCIAL
ENTERPRISES IN THE TRANSITION TOWARD A LOW-CARBON ECONOMY
IN THAILAND'S CLIMATE LAW CONTEXT

ภาณุพงษ์ ณาภูมิ

Bhanupong Nabhum

ฝ่ายสื่อสารองค์กรและการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Corporate Communications and Sustainable Development Department,
Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: bhanupong.nab@smebank.co.th

Tel: 062-368-3183

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ กฎหมายภูมิอากาศไทย และบริบทของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหาร 2) วิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของการเตรียมความพร้อมต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และ 3) สังเคราะห์กรอบแนวทางการเตรียมความพร้อมในบริบทกฎหมายภูมิอากาศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบศึกษาเอกสาร คัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 28 รายการ โดยไม่กำหนดปีเริ่มต้นและสืบค้นถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2569 จากฐานข้อมูลวารสารวิชาการ เว็บไซต์หน่วยงานรัฐ และองค์การระหว่างประเทศ โดยคัดเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ เข้าถึงฉบับเต็ม และตรวจสอบแหล่งที่มาได้ เครื่องมือคือแบบบันทึกและสกัดข้อมูลเอกสารวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพและการสังเคราะห์เชิงแนวคิด ผลการวิจัยพบว่า 1) วิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารอยู่ในบริบทที่เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กฎหมายภูมิอากาศ เครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ระบบอาหาร และพันธกิจทางสังคม 2) ความพร้อมประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ กฎหมายและนโยบาย ข้อมูลคาร์บอน กระบวนการดำเนินงานคาร์บอนต่ำ การเชื่อมโยงผลลัพธ์ทางสังคมกับสิ่งแวดล้อม ตลาดและแหล่งทุนสีเขียว และการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม และ 3) องค์ประกอบทั้ง 6 ด้านสามารถจัดเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 6 ขั้นตอนภายใต้ SE-LCR Framework ตั้งแต่การรับรู้กติกา การจัดระบบข้อมูล การปรับการดำเนินงาน การบูรณาการผลลัพธ์ การเชื่อมตลาดและแหล่งทุน จนถึงการปรับปรุงบนฐานความเป็นธรรม โดย 6 ด้านอธิบายสิ่งที่กิจการต้องพร้อม ส่วน 6 ขั้นตอนอธิบายแนวทางพัฒนาความพร้อม กรอบดังกล่าวเป็นข้อเสนอเชิงสังเคราะห์ที่ยังไม่ได้ทดสอบเชิงประจักษ์ ภาครัฐและหน่วยงานสนับสนุนจึงควรใช้เป็นฐานเบื้องต้นในการออกแบบมาตรการด้านความรู้ ข้อมูล เทคโนโลยี และแหล่งทุนให้เหมาะสมกับขนาดและศักยภาพของกิจการ พร้อมคำนึงถึงเกษตรกร ชุมชน และกลุ่มเปราะบางในการเปลี่ยนผ่าน

คำสำคัญ: วิสาหกิจเพื่อสังคม, เกษตรและอาหาร, เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ, กฎหมายภูมิอากาศไทย, การเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม

* Received 16 July 2026; Revised 25 August 2026; Accepted 29 August 2026

Abstract

This research aimed to 1) examine the concepts of a low-carbon economy, Thailand's climate law, and the context of agricultural and food social enterprises; 2) analyze readiness components for the transition toward a low-carbon economy; and 3) synthesize a readiness framework for agricultural and food social enterprises in the context of Thailand's climate law. This study employed qualitative documentary research. Twenty-eight documents were purposively selected without a fixed starting year and were searched through June 15, 2026, from academic databases, government websites, and international organizations. Documents were included when they were relevant to the research objectives, available in full text, and traceable to verifiable sources. The research instrument was a document recording and extraction form. Data were analyzed using qualitative content analysis and conceptual synthesis. The findings revealed that 1) agricultural and food social enterprises operate within a context linking the Sustainable Development Goals, Thailand's climate law, low-carbon economy instruments, food systems, and social missions; 2) readiness consists of six dimensions: legal and policy readiness, carbon data readiness, low-carbon operational readiness, integration of social and environmental outcomes, green market and finance readiness, and just transition readiness; and 3) these six dimensions can be organized into a continuous six-step process under the SE-LCR Framework, beginning with recognizing relevant rules, organizing data, adjusting operations, integrating outcomes, connecting with markets and finance, and continuously improving practices on the basis of fairness. The six dimensions explain what enterprises need to be ready for, while the six steps explain how such readiness can be developed. The framework remains a conceptual synthesis that has not yet been empirically validated. Government agencies and support organizations should therefore use it as an initial basis for designing knowledge, data, technology, and financing support appropriate to enterprise size and capacity, while considering farmers, communities, and vulnerable groups in the transition.

Keywords: Social Enterprise, Agri-Food, Low-Carbon Economy, Climate Law, Just Transition

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับโลก เพราะมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเริ่มส่งผลกระทบต่อระบบการผลิต การค้า การเงิน การลงทุน และความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ อย่างต่อเนื่อง วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ขององค์การสหประชาชาติได้วางกรอบการพัฒนาที่เชื่อมโยงมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหาร เกษตรกรรมยั่งยืน การจ้างงานที่มีคุณค่า การผลิตและการบริโภคที่รับผิดชอบ การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (United Nations, 2015) สำหรับประเทศไทย รายงานการทบทวนการดำเนินงานตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับชาติโดยสมัครใจ พ.ศ. 2568 สะท้อนว่า การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และชุมชนอย่างต่อเนื่ อง (Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand, 2025) ขณะเดียวกัน ประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายด้านภูมิอากาศในเอกสาร Thailand's Nationally Determined Contribution (NDC) 3.0 โดยตั้งเป้าลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิให้เหลือ 152 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์

เทียบเท่าในปี ค.ศ. 2035 หรือคิดเป็นการลดลงร้อยละ 47 เมื่อเทียบกับระดับการปล่อยสุทธิในปีฐาน ค.ศ. 2019 (Department of Climate Change and Environment, 2025) ทิศทางดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำไม่ใช่ภารกิจของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เท่านั้น แต่เป็นเงื่อนไขใหม่ของกิจการหลายระดับ โดยเฉพาะกิจการด้านเกษตรและอาหารที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน วัตถุดิบ บรรจุภัณฑ์ การขนส่ง การแปรรูป และการจัดการของเสียตลอดห่วงโซ่คุณค่า

ในระดับนโยบายและกฎหมาย ประเทศไทยกำลังพัฒนากลไกเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำอย่างเป็นระบบ ร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดระบบบริหารจัดการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ และสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำบนหลักความเป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ (กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม, 2568) สาระสำคัญของร่างกฎหมายยังครอบคลุมกลไกข้อมูลก๊าซเรือนกระจก การรายงานและการทวนสอบข้อมูล ระบบซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ภาษีคาร์บอน คาร์บอนเครดิต กลไกการปรับราคา คาร์บอนข้ามพรมแดน และกองทุนภูมิอากาศ (กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม, 2568) ขณะเดียวกัน Thailand Taxonomy ระยะที่ 2 ได้ขยายขอบเขตไปยังภาคเกษตร การก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ การผลิต และการจัดการของเสีย ซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูง (Thailand Taxonomy Board, 2025a) สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้องค์กรและนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรและอาหารต้องเตรียมความพร้อมมากขึ้น ทั้งด้านความเข้าใจต่อกฎหมายและนโยบายคาร์บอน การจัดเก็บข้อมูลกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การปรับกระบวนการผลิต และการสื่อสารผลลัพธ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ตรวจสอบได้ ข้อกำหนดและเครื่องมือเหล่านี้จึงอาจเป็นทั้งภาระ ความเสี่ยง และโอกาสของกิจการ โดยเฉพาะภาระด้านการจัดเก็บและจัดการข้อมูล ต้นทุนในการปรับกระบวนการดำเนินงาน และการพัฒนาความรู้ที่จำเป็น ขณะเดียวกัน ความพร้อมด้านดังกล่าวอาจช่วยให้กิจการสามารถเชื่อมโยงกับตลาด คู่ค้า และแหล่งทุนที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น

วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นกลุ่มกิจการที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพราะพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นบริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลัก และได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมาย (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562, 2562) กฎหมายดังกล่าวยังกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องมีลักษณะสำคัญ เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการจ้างงาน แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม และนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคม รวมทั้งต้องจัดทำรายงานผลการประกอบกิจการประจำปี รายงานทางการเงิน และรายงานผลลัพธ์จากการดำเนินกิจการเพื่อสังคม (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562, 2562); (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม, 2568) ด้วยเหตุนี้ วิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารจึงเป็นกลุ่มประชากรเชิงเอกสารที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากกิจการกลุ่มนี้มีสถานะเป็นนิติบุคคล มีพันธกิจทางสังคมชัดเจน และดำเนินงานใกล้ชิดกับเกษตรกร ชุมชน ผู้บริโภค และระบบอาหาร ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญของการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ข้อมูลสถานะวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยจากกลุ่มตัวอย่าง 146 แห่ง พบว่า ร้อยละ 15.8 ดำเนินงานในภาคเกษตร ปศุสัตว์และประมง และร้อยละ 4.8 ดำเนินงานด้านอาหารและโภชนาการ โดยร้อยละ 31.5 ของวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่างดำเนินงานในระดับพื้นที่ที่เล็กกว่าระดับจังหวัด นอกจากนี้ยังพบข้อจำกัดด้านกระแสเงินสดร้อยละ 34.3 เงินทุนร้อยละ 23.3 การขาดแคลนทักษะด้านการจัดการร้อยละ 13.7 และทักษะทางเทคนิคร้อยละ 10.3 (British Council., 2020) แม้ข้อมูลดังกล่าวไม่ได้ประเมินความรู้หรือทักษะด้านคาร์บอนโดยตรง แต่สะท้อนให้เห็นว่าศักยภาพด้านทุน บุคลากร และความรู้ของวิสาหกิจเพื่อสังคมมี

ความแตกต่างกัน การเพิ่มข้อกำหนดด้านข้อมูลและการจัดการคาร์บอนจึงควรคำนึงถึงขนาดและศักยภาพของกิจการ มิใช่นำมาตรฐานของกิจการขนาดใหญ่มาใช้ในระดับเดียวกันโดยไม่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทขณะเดียวกัน การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำต้องไม่ทำให้ภาระด้านต้นทุน ข้อมูล หรือมาตรฐานกลายเป็นเงื่อนไขที่กีดกันเกษตรกรรายย่อย ชุมชน แรงงาน และกลุ่มเปราะบางในห่วงโซ่มูลค่าออกจากกระบวนการพัฒนาซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม (International Labour Organization, 2015)

อย่างไรก็ตาม งานวิชาการเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับพัฒนาการของระบบนิเวศ การสนับสนุนเชิงนโยบาย รูปแบบกิจการ และบทบาทของวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อการแก้ไขปัญหาสังคมเป็นหลัก (Doherty, B. & Kittipanya-Ngam, P., 2021) ขณะที่การศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในบริบทกฎหมายภูมิอากาศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด ช่องว่างดังกล่าวมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีขนาดและศักยภาพแตกต่างกันต้องเผชิญกับข้อกำหนดด้านข้อมูล มาตรฐาน และเครื่องมือคาร์บอนที่เพิ่มขึ้น ขณะที่ยังต้องรักษาพันธกิจทางสังคมและไม่ผลักภาระของการเปลี่ยนผ่านไปยังเกษตรกรและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ช่องว่างสำคัญจึงไม่ได้อยู่ที่การอธิบายว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมมีพันธกิจทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมหรือไม่ แต่อยู่ที่การสังเคราะห์ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารควรเตรียมความพร้อมอย่างไร เมื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายภูมิอากาศ กฎหมาย และมาตรการทางเศรษฐกิจเริ่มเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นข้อมูลก๊าซเรือนกระจก กลไกการคาร์บอน การทวนสอบผลลัพธ์ การผลิตและการบริโภคที่รับผิดชอบ และการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม การวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งสังเคราะห์กรอบแนวทางการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในบริบทกฎหมายภูมิอากาศไทย เพื่อเสนอฐานคิดเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับกิจการที่ต้องรักษาสมดุลระหว่างความอยู่รอดทางธุรกิจ ผลลัพธ์ทางสังคม การสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ กฎหมายภูมิอากาศไทย และบริบทของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหาร
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ
3. เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวทางการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารในบริบทกฎหมายภูมิอากาศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบศึกษาเอกสาร โดยใช้เอกสารเป็นหน่วยข้อมูลหลักในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อพัฒนารอบแนวทางการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในบริบทกฎหมายภูมิอากาศไทย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ กฎหมายและนโยบายภูมิอากาศไทย เครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ วิสาหกิจเพื่อสังคม ระบบเกษตรและอาหาร การพัฒนาที่ยั่งยืน และการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม

กลุ่มเอกสารที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยสืบค้นและตรวจสอบเอกสารถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2569 จากฐานข้อมูลวารสารวิชาการ เว็บไซต์ทางการของหน่วยงานภาครัฐด้านภูมิอากาศ วิสาหกิจเพื่อสังคม และการจัดการก๊าซเรือนกระจก ธนาคารแห่งประเทศไทย องค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนแหล่งเผยแพร่งานวิชาการที่สามารถตรวจสอบได้ เกณฑ์คัดเข้า ได้แก่ 1) เอกสารภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย 2) เป็นกฎหมาย นโยบาย มาตรฐาน คู่มือ รายงาน หรือ

ผลงานวิชาการที่ระบุแหล่งที่มาและปีเผยแพร่ชัดเจน 3) สามารถเข้าถึงเอกสารฉบับเต็มและมีสาระเพียงพอต่อการสกัดข้อมูล และ 4) เป็นเอกสารที่ยังเกี่ยวข้องกับบริบทการศึกษาหรือเป็นฉบับล่าสุดที่เผยแพร่ ณ เวลาสืบค้น โดยไม่กำหนดปีเริ่มต้นตายตัวเพื่อให้ครอบคลุมเอกสารฐานเชิงกฎหมาย แนวคิด และมาตรฐานที่ยังมีความสำคัญ ส่วนเกณฑ์คัดออก ได้แก่ เอกสารซ้ำหรือฉบับที่ถูกแทนที่ ขาวหรือสื่อประชาสัมพันธ์ทั่วไป เอกสารที่ไม่สามารถตรวจสอบแหล่งที่มา ไม่สามารถเข้าถึงฉบับเต็ม หรือมีเนื้อหาไม่สัมพันธ์โดยตรงกับประเด็นศึกษา

จากการสืบค้นเบื้องต้นพบเอกสาร 54 รายการ เมื่อตัดเอกสารซ้ำหรือฉบับที่ถูกแทนที่ 6 รายการ เหลือ 48 รายการ จากนั้นคัดออกจากการพิจารณาเบื้องต้น 17 รายการ เหลือเอกสารสำหรับอ่านฉบับเต็ม 31 รายการ และคัดออกหลังการอ่านฉบับเต็มอีก 3 รายการ จึงมีเอกสารที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 28 รายการ โดยจำแนกตามเนื้อหา ประเภท แหล่งที่มา และช่วงปีเผยแพร่เป็น 5 กลุ่ม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปเอกสารที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามกลุ่มเอกสาร

กลุ่มเอกสาร	จำนวน	ประเภทเอกสารและแหล่งที่มาหลัก	ช่วงปีเผยแพร่ (ค.ศ.)
1. กฎหมายและนโยบาย ภูมิอากาศไทย	7	ร่างกฎหมาย แผนปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์ NDC และ รายงานประเทศ จากหน่วยงานรัฐไทยและ UNFCCC	2021 - 2025
2. เครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอน ต่ำ	5	Thailand Taxonomy คู่มือ หลักเกณฑ์ และมาตรฐาน คาร์บอนเครดิต จากธนาคารแห่งประเทศไทย Thailand Taxonomy Board และองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือน กระจก	2025 - 2026
3. วิสาหกิจเพื่อสังคม	6	กฎหมาย ประกาศ คู่มือ และรายงานวิจัย/สำรวจ จากราช กิจจานุเบกษา สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และ British Council	2019 - 2025
4. การพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบ เกษตรและอาหาร และการ เปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม	4	วาระระดับโลก รายงานประเทศ รายงานสากล และแนว ปฏิบัติ จาก United Nations กระทรวงการต่างประเทศ FAO และ ILO	2015 - 2025
5. งานวิชาการและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง	6	บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความบททวนจาก วารสารวิชาการไทยและต่างประเทศ	2021 - 2025
รวม	28		2015 - 2026

หมายเหตุ: ช่วงปีเผยแพร่แสดงเป็น ค.ศ. เพื่อให้เปรียบเทียบเอกสารภาษาไทยและต่างประเทศในมาตรฐานเดียวกัน โดยเอกสารที่เผยแพร่ก่อนช่วงนโยบายปัจจุบันได้รับการคัดเลือกเฉพาะกรณีที่เป็นเอกสารฐานเชิงกฎหมาย แนวคิด หรือมาตรฐานที่ยังเกี่ยวข้องกับการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกและสกัดข้อมูลเอกสารที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อบันทึกข้อมูลสำคัญจากเอกสารแต่ละรายการ ได้แก่ ประเภทและแหล่งที่มาของเอกสาร สาระสำคัญ แนวคิดหลัก ประเด็นด้านกฎหมายและนโยบาย ประเด็นด้านเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ประเด็นด้านวิสาหกิจเพื่อสังคม ประเด็นด้านเกษตรและอาหาร และนัยต่อการเตรียมความพร้อมของกิจการ ผู้วิจัยตรวจสอบความครอบคลุมและความสอดคล้องของรายการบันทึกกับวัตถุประสงค์การวิจัย และทดลองใช้กับเอกสารบางส่วนเพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเหมาะสมก่อนปรับปรุงและนำไปใช้สกัดข้อมูลจากเอกสารทั้งหมด

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยสืบค้นเอกสารตามขอบเขตและแหล่งข้อมูลที่กำหนด คัดกรองตามเกณฑ์คัดเข้าและคัดออก อ่านเอกสารฉบับเต็ม สกัดข้อมูลตามแบบบันทึก และจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพร่วมกับการสังเคราะห์เชิงแนวคิด โดยเริ่มจากการอ่านเอกสารซ้ำ กำหนดรหัสประเด็น จัดกลุ่มและเปรียบเทียบประเด็นร่วมและประเด็น

ต่างระหว่างเอกสาร จากนั้นเชื่อมโยงหลักฐานจากเอกสารกับประเด็นที่สังเคราะห์ได้ โดยแยกแยะสาระที่พบจากเอกสาร การตีความของผู้วิจัย และข้อเสนอเชิงสังเคราะห์ ก่อนสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบความพร้อม 6 ด้าน และจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบดังกล่าวเป็นกระบวนการเตรียมความพร้อม 6 ชั้นภายใต้ SE-LCR Framework ทั้งนี้ ผู้วิจัยจัดทำตารางสกัดข้อมูลและเมทริกซ์เชื่อมโยงแหล่งเอกสาร รหัสประเด็น และองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ เพื่อรักษาร่องรอยของการวิเคราะห์และสามารถตรวจสอบที่มาของข้อค้นพบได้

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลดำเนินการโดยการตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล ผ่านการเปรียบเทียบสาระจากเอกสารกฎหมายและนโยบาย เอกสารของหน่วยงานรัฐ องค์การระหว่างประเทศ และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องของข้อค้นพบกับข้อมูลในตารางสกัดและเมทริกซ์การวิเคราะห์ ทั้งนี้ การวิจัยใช้เฉพาะเอกสารที่เปิดเผยต่อสาธารณะ ไม่ได้เก็บข้อมูลจากบุคคล ไม่ใช้การสัมภาษณ์หรือการสังเกต และไม่มีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้วิจัยดำเนินการตามหลักจริยธรรมทางวิชาการด้วยการอ้างอิงแหล่งข้อมูลอย่างถูกต้องและไม่บิดเบือนสาระสำคัญของเอกสาร

ผลการวิจัย

จากการสกัดและสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่คัดเข้าเพื่อใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 28 รายการ ซึ่งประกอบด้วยเอกสารกฎหมายและนโยบายภูมิอากาศไทย เอกสารด้านเครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ เอกสารด้านวิสาหกิจเพื่อสังคม เอกสารด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน เกษตร อาหาร และการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม รวมทั้งบทความวิชาการ บทความวิจัย และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำเอกสารมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์เนื้อหา เปรียบเทียบประเด็นร่วม และสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ กฎหมายภูมิอากาศไทย และบริบทของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหาร

ผลการสังเคราะห์เอกสารตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในบริบทของประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ และทิศทางการพัฒนาภูมิอากาศไทย เอกสารที่ศึกษาแสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แต่ครอบคลุมการปรับระบบการผลิต การใช้ทรัพยากร การจัดการของเสีย การขนส่ง การบริโภค และการดำเนินงานของกิจการหลายระดับ โดยเฉพาะกิจการที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรและอาหาร

เมื่อจัดกลุ่มเอกสารด้านกฎหมายและนโยบายภูมิอากาศไทย พบว่า ประเทศไทยกำลังพัฒนาระบบรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำผ่านหลายกลไก ได้แก่ เป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก ระบบข้อมูลก๊าซเรือนกระจก การรายงานและการทวนสอบข้อมูล กลไกราคาคาร์บอน คาร์บอนเครดิต ภาษีคาร์บอน กลไกการปรับราคาคาร์บอนข้ามพรมแดน และกองทุนภูมิอากาศ กลไกเหล่านี้ทำให้การดำเนินงานขององค์กรในอนาคตต้องอาศัยทั้งความเข้าใจด้านกฎหมาย ความพร้อมด้านข้อมูล และความสามารถในการปรับกระบวนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเงื่อนไขใหม่ทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ผลการสกัดข้อมูลจากเอกสารด้านเครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ พบว่า Thailand Taxonomy และแนวทางการพัฒนาโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจของประเทศไทยเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจถูกเชื่อมโยงกับเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม ข้อมูลคาร์บอน และการเงินเพื่อความยั่งยืน เอกสารกลุ่มนี้สะท้อนว่า ภาคเกษตรและอาหารมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในหลายมิติ ทั้งการผลิต การใช้พลังงาน การจัดการวัตถุดิบ การจัดการของเสีย บรรจุภัณฑ์ การขนส่ง และการลดผลกระทบตลอดห่วงโซ่มูลค่า

ในส่วนของวิสาหกิจเพื่อสังคม ผลการสังเคราะห์เอกสารพบว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมมีสถานะเป็นนิติบุคคลที่มีพันธกิจทางสังคมชัดเจน และมีระบบการรายงานผลการประกอบกิจการและผลลัพธ์จากการดำเนินกิจการเพื่อ

สังคมตามกฎหมายและแนวทางของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลักษณะดังกล่าวทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมแตกต่างจากกิจการชุมชนหรือผู้ประกอบการรายย่อยทั่วไป เพราะมีทั้งเป้าหมายทางธุรกิจ เป้าหมายทางสังคม และโครงสร้างการดำเนินงานที่สามารถต่อยอดไปสู่การรายงานผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมและคาร์บอนได้ อย่างไรก็ตาม เอกสารด้านวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ศึกษายังให้ความสำคัญกับการจดทะเบียน การใช้กำไรเพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคม และการรายงานผลลัพธ์ทางสังคมเป็นหลัก ส่วนประเด็นความพร้อมต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำยังไม่ปรากฏเป็นกรอบเฉพาะที่ชัดเจน

ตารางที่ 2 บริบทเชิงนโยบาย กฎหมาย และกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

ประเด็นบริบท	สาระสำคัญที่สังเคราะห์ได้	นัยต่อวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหาร
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายภูมิอากาศ	เอกสารด้าน SDGs และเป้าหมายภูมิอากาศ เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน	กิจการด้านเกษตรและอาหารต้องเชื่อมการดำเนินงานกับความมั่นคงทางอาหาร การผลิตที่รับผิดชอบต่อสังคม และการลดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศ
กฎหมายภูมิอากาศไทย	เอกสารด้านกฎหมายและนโยบายภูมิอากาศวางระบบข้อมูล การรายงาน กลไกคาร์บอน และการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่าน	วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องเตรียมความพร้อมด้านกฎหมาย ข้อมูล และการจัดการผลกระทบจากมาตรการคาร์บอน
เครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ	เอกสารด้าน Taxonomy และคาร์บอนเครดิต เชื่อมกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับเกณฑ์สิ่งแวดล้อมและการเงินสีเขียว	กิจการต้องเตรียมข้อมูลและปรับกิจกรรมให้สื่อสารกับตลาด แหล่งทุน และมาตรฐานด้านคาร์บอนได้
ฐานกฎหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม	เอกสารด้านวิสาหกิจเพื่อสังคมกำหนดสถานะนิติบุคคล พันธกิจทางสังคม และการรายงานผลลัพธ์	โครงสร้างการดำเนินงานเดิมสามารถพัฒนาให้เชื่อมกับผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมและคาร์บอนได้
ระบบอาหารและการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม	เอกสารด้านระบบอาหารและการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรมชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม เกษตรกร ชุมชน และแรงงาน	การลดคาร์บอนในกิจการเกษตรและอาหารต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่คุณค่า

โดยสรุป วิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารตั้งอยู่ในบริบทที่เชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กฎหมายภูมิอากาศไทย เครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ระบบอาหาร และพันธกิจทางสังคม การสังเคราะห์เอกสารจึงชี้ให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนากรอบการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของกิจการกลุ่มนี้

2. องค์ประกอบสำคัญของการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

ผลการสังเคราะห์เอกสารตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมด้านกฎหมายและนโยบาย ความพร้อมด้านข้อมูลคาร์บอน ความพร้อมด้านกระบวนการดำเนินงานคาร์บอนต่ำ ความพร้อมด้านการเชื่อมโยงผลลัพธ์ทางสังคมกับผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อม ความพร้อมด้านตลาดและแหล่งทุนสีเขียว และความพร้อมด้านการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม องค์ประกอบดังกล่าวได้จากการจัดรหัสและเปรียบเทียบประเด็นร่วมที่ปรากฏข้ามเอกสารทั้ง 5 กลุ่ม โดยเชื่อมโยงแหล่งเอกสารกับรหัสประเด็นในตารางการวิเคราะห์ก่อนจัดกลุ่มและสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบความพร้อม ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความพร้อมด้านกฎหมายและนโยบาย ผลการสกัดข้อมูลพบว่า เอกสารด้านกฎหมายและนโยบายภูมิอากาศ เป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก และ Thailand Taxonomy มีประเด็นร่วมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของกติกาด้านคาร์บอน ความพร้อมด้านนี้จึงหมายถึงความสามารถของกิจการในการติดตาม ทำความเข้าใจ และประเมินผลกระทบของกฎหมายและนโยบายต่อการดำเนินงานของตน

องค์ประกอบที่ 2 ความพร้อมด้านข้อมูลคาร์บอน ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อมูลเป็นฐานของการรายงานการติดตาม การทวนสอบ และการใช้เครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ กิจการจึงต้องสามารถระบุแหล่งปล่อย เก็บ ข้อมูลกิจกรรม จัดทำหลักฐาน และเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวกับการรายงานผลลัพธ์ของกิจการ

องค์ประกอบที่ 3 ความพร้อมด้านกระบวนการดำเนินงานคาร์บอนต่ำ เอกสารด้านเกษตร อาหาร Taxonomy และคาร์บอนเครดิตให้ความสำคัญกับการลดผลกระทบตลอดห่วงโซ่คุณค่า ตั้งแต่วัตถุดิบ พลังงาน น้ำ การผลิต การขนส่ง บรรจุภัณฑ์ ไปจนถึงการจัดการของเสีย ความพร้อมด้านนี้จึงสะท้อนความสามารถในการปรับกระบวนการดำเนินงานให้ลดผลกระทบด้านคาร์บอนอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบที่ 4 ความพร้อมด้านการเชื่อมโยงผลลัพธ์ทางสังคมกับผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการสังเคราะห์พบว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมมีฐานการรายงานผลลัพธ์ทางสังคมอยู่แล้ว การเตรียมความพร้อมต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำจึงควรต่อยอดให้สามารถวัดและสื่อสารผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมและคาร์บอนควบคู่กัน โดยยังคงรักษาพันธกิจทางสังคมของกิจการ

องค์ประกอบที่ 5 ความพร้อมด้านตลาดและแหล่งทุนสีเขียว ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อมูลและผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมโยงกับตลาด คู่ค้า ผู้บริโภค และแหล่งทุนมากขึ้น ความพร้อมด้านนี้จึงหมายถึงความสามารถในการใช้ข้อมูลและคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจการเพื่อเชื่อมโยงกับโอกาสทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่

องค์ประกอบที่ 6 ความพร้อมด้านการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม ผลการสกัดข้อมูลจากเอกสารด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบอาหาร และการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม พบประเด็นร่วมเกี่ยวกับผลกระทบต่อเกษตรกร ชุมชน แรงงาน และกลุ่มเปราะบาง ความพร้อมด้านนี้จึงหมายถึงความสามารถในการลดคาร์บอนโดยไม่ผลกระทบหรือต้นทุนของการเปลี่ยนผ่านไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีข้อจำกัด และยังคงรักษาเป้าหมายทางสังคมของกิจการไว้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

องค์ประกอบความพร้อม	ความหมายจากการสังเคราะห์เอกสาร	ตัวชี้การเตรียมความพร้อมเบื้องต้น
1. ความพร้อมด้านกฎหมายและนโยบาย	ความสามารถในการติดตาม ทำความเข้าใจ และแปลกฎหมายหรือนโยบายคาร์บอนให้เชื่อมกับการดำเนินงานของกิจการ	มีผู้รับผิดชอบติดตามกติกา ประเมินผลกระทบ และแปลงข้อกำหนดเป็นแผนงาน
2. ความพร้อมด้านข้อมูลคาร์บอน	ความสามารถในการระบุแหล่งปล่อย เก็บข้อมูล กิจกรรม จัดทำหลักฐาน และรองรับการรายงานหรือทวนสอบ	มีบัญชีข้อมูลกิจกรรม มีหลักฐานประกอบ และกำหนดผู้รับผิดชอบข้อมูล
3. ความพร้อมด้านกระบวนการดำเนินงานคาร์บอนต่ำ	ความสามารถในการปรับตัววัตถุดิบ พลังงาน การผลิต การขนส่ง บรรจุภัณฑ์ และของเสียให้ลดผลกระทบด้านคาร์บอน	ปรับการใช้พลังงาน ลดของเสีย พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และจัดการห่วงโซ่คุณค่าอย่างเป็นระบบ
4. ความพร้อมด้านการเชื่อมโยงผลลัพธ์ทางสังคมกับสิ่งแวดล้อม	ความสามารถในการวัดและรายงานผลลัพธ์ทางสังคมควบคู่กับผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมและคาร์บอน	มีตัวชี้วัดร่วมด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และมีหลักฐานผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

องค์ประกอบความพร้อม	ความหมายจากการสังเคราะห์เอกสาร	ตัวชี้การเตรียมความพร้อมเบื้องต้น
5. ความพร้อมด้านตลาดและแหล่งทุนสีเขียว	ความสามารถในการใช้ข้อมูลและผลลัพธ์ด้านความยั่งยืนเพื่อเชื่อมโยงกับตลาด คู่ค้า ผู้บริโภค และแหล่งทุน	เตรียมข้อมูลตามเกณฑ์สีเขียว และสื่อสารคุณค่าต่อผู้บริโภค ผู้ให้ทุน และคู่ค้า
6. ความพร้อมด้านการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม	ความสามารถในการคำนึงถึงผลกระทบต่อเกษตรกร ชุมชน แรงงาน และกลุ่มเปราะบางในกระบวนการลดคาร์บอน	มีมาตรการลดภาระต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วม

หมายเหตุ: องค์ประกอบและตัวชี้การเตรียมความพร้อมเป็นแนวทางเบื้องต้นที่ควรประยุกต์ใช้ตามขนาด ทรัพยากร เทคโนโลยี และระดับความพร้อมของแต่ละกิจการ มิได้หมายความว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมทุกแห่งต้องดำเนินการครบทุกประเด็นในระดับเดียวกันพร้อมกัน

โดยสรุป องค์ประกอบความพร้อมทั้ง 6 ด้านครอบคลุมมิติด้านกติกา ข้อมูล กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ ตลาด และความเป็นธรรม ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันและเป็นฐานสำหรับการสังเคราะห์เป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมของ SE-LCR Framework ในลำดับถัดไป

3. กรอบแนวทางการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารในบริบทกฎหมายภูมิอากาศไทย

ผลการสังเคราะห์เอกสารตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า องค์ประกอบความพร้อมทั้ง 6 ด้านในผลการวิจัยข้อ 2 สามารถจัดความสัมพันธ์เป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างต่อเนื่อง 6 ขั้นตอน โดยองค์ประกอบความพร้อมสะท้อนว่า “กิจการควรมีความพร้อมในเรื่องใด” ขณะที่กระบวนการ 6 ขั้นสะท้อนว่า “กิจการควรพัฒนาความพร้อมดังกล่าวอย่างไร” ดังนั้น ทั้งสองส่วนจึงมิใช่ข้อค้นพบคนละชุด แต่เป็นมิติและกระบวนการของกรอบ SE-LCR Framework ชุดเดียวกัน ซึ่งสังเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นด้านกฎหมาย ข้อมูลคาร์บอน การดำเนินงาน ผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลาดและแหล่งทุน และความเป็นธรรมในการเปลี่ยนผ่าน

ขั้นที่ 1 การรับรู้แรงกดดันและกติกา เป็นการทำความเข้าใจทิศทางของ SDGs เป้าหมายภูมิอากาศ กฎหมายภูมิอากาศ และเครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ แล้วประเมินความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องกับกิจการ

ขั้นที่ 2 การจัดระบบข้อมูลและหลักฐาน เป็นการจัดเก็บข้อมูลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น พลังงาน วัตถุดิบ การขนส่ง บรรจุก๊าซ และของเสีย เพื่อใช้เป็นฐานสำหรับการติดตาม รายงาน ทวนสอบ และสื่อสารผลลัพธ์

ขั้นที่ 3 การปรับกระบวนการดำเนินงานคาร์บอนต่ำ เป็นการนำข้อมูลมาใช้ระบุจุดที่ควรปรับปรุงตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การใช้ทรัพยากร การขนส่ง บรรจุก๊าซ และการจัดการของเสีย เพื่อลดผลกระทบด้านคาร์บอนอย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 4 การบูรณาการผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการเชื่อมการวัดและรายงานผลลัพธ์ทางสังคมของวิสาหกิจเพื่อสังคมเข้ากับผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมและคาร์บอน เพื่อให้การลดคาร์บอนไม่แยกออกจากพันธกิจทางสังคมของกิจการ

ขั้นที่ 5 การเชื่อมตลาดและแหล่งทุนสีเขียว เป็นการนำข้อมูลและผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้ไปใช้สื่อสารกับผู้บริโภค คู่ค้า หน่วยงานสนับสนุน และแหล่งทุน เพื่อเชื่อมโยงความพร้อมด้านความยั่งยืนกับโอกาสทางเศรษฐกิจ

ขั้นที่ 6 การปรับปรุงต่อเนื่องบนฐานความเป็นธรรม เป็นการนำข้อมูล ผลลัพธ์ และข้อเสนอจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลับมาทบทวนและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อเกษตรกร ชุมชน แรงงาน และกลุ่มเปราะบางในห่วงโซ่คุณค่า

ตารางที่ 4 กรอบแนวทางการเตรียมความพร้อมเชิงกระบวนการของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและ

อาหาร

ชั้นของกรอบแนวทาง	ความหมายจากการสังเคราะห์เอกสาร	องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง
1. รับรู้แรงกดดันและกติกาก	ทำความเข้าใจทิศทางจาก SDGs เป้าหมายภูมิอากาศ กฎหมายภูมิอากาศ และเครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ	ความพร้อมด้านกฎหมายและนโยบาย, ความพร้อมด้านการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม
2. จัดระบบข้อมูลและหลักฐาน	สร้างระบบข้อมูลกิจกรรมและหลักฐานเพื่อรองรับการรายงาน การติดตาม และการทวนสอบ	ความพร้อมด้านข้อมูลคาร์บอน
3. ปรับกระบวนการดำเนินงาน	ลดผลกระทบด้านคาร์บอนในวัตถุดิบ พลังงาน การผลิต การขนส่ง บรรจุภัณฑ์ และของเสีย	ความพร้อมด้านกระบวนการดำเนินงานคาร์บอนต่ำ
4. บูรณาการผลลัพธ์สังคมและสิ่งแวดล้อม	วัดและรายงานผลลัพธ์ทางสังคมควบคู่กับผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมและคาร์บอน	ความพร้อมด้านการเชื่อมโยงผลลัพธ์ทางสังคมกับสิ่งแวดล้อม, ความพร้อมด้านการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม
5. เชื่อมตลาดและแหล่งทุนสีเขียว	ใช้ข้อมูลและผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้เพื่อสื่อสารกับตลาด คู่ค้า ผู้บริโภค หน่วยงานสนับสนุน และแหล่งทุน	ความพร้อมด้านตลาดและแหล่งทุนสีเขียว
6. ปรับปรุงต่อเนื่องบนฐานความเป็นธรรม	นำข้อมูล ผลลัพธ์ และข้อเสนอจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลับมาทบทวนและปรับปรุงการดำเนินงาน	ความพร้อมทั้ง 6 ด้าน

โดยสรุป SE-LCR Framework จัดความพร้อมทั้ง 6 ด้านให้เป็นกระบวนการ 6 ขั้นที่เชื่อมต่อกัน ตั้งแต่การรับรู้กติกาก การสร้างฐานข้อมูล การปรับการดำเนินงาน การบูรณาการผลลัพธ์ การเชื่อมตลาดและแหล่งทุน จนถึงปรับปรุงอย่างต่อเนื่องบนฐานความเป็นธรรม โดยแต่ละขั้นสามารถเชื่อมโยงกลับไปยังองค์ประกอบความพร้อมที่สังเคราะห์ได้ ดังแสดงในตารางที่ 4

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารตั้งอยู่ในบริบทที่เชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ กฎหมายภูมิอากาศไทย ระบบอาหาร และพันธกิจทางสังคมของกิจการ สะท้อนว่า การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำไม่ใช่ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเพียงด้านเดียว แต่เป็นเงื่อนไขที่เชื่อมโยงการผลิต การใช้ทรัพยากร การค้า การเงิน และผลกระทบทางสังคมเข้าด้วยกัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ที่เน้นการบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (United Nations, 2015) และทิศทางการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือของหลายภาคส่วน (Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand, 2025) ขณะเดียวกัน การพัฒนากฎหมายภูมิอากาศและ Thailand Taxonomy ทำให้เป้าหมายด้านภูมิอากาศเริ่มเชื่อมกับข้อมูล การรายงาน เครื่องมือทางเศรษฐกิจ และเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรและอาหารมากขึ้น (กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม, 2568); (Department of Climate Change and Environment, 2025); (Thailand Taxonomy Board, 2025b) ความใหม่ของข้อค้นพบนี้จึงอยู่ที่การขยายการศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมจากประเด็นระบบนิเวศและนโยบายสนับสนุน ไปสู่ความพร้อมของกิจการภายใต้กติกาด้านภูมิอากาศและเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ซึ่งยังได้รับการกล่าวถึงไม่มากนักในงานเดิม (Doherty, B. & Kittipanya-Ngam, P., 2021)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความพร้อมต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำประกอบด้วย 6 องค์ประกอบที่เชื่อมโยงกัน ทั้งด้านกฎหมายและนโยบาย ข้อมูลคาร์บอน กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลาดและแหล่งทุน และการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรม แสดงให้เห็นว่า ความพร้อมไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในเชิงเทคนิค แต่ต้องอาศัยความรู้ ข้อมูล ความสามารถขององค์กร และแรงสนับสนุนจากภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับ Yaqzan, S. et al. ที่ศึกษาความพร้อมของ SMEs ต่อการติดตามข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในห่วงโซ่อุปทาน (Yaqzan, S. et al., 2025) ในบรรดาองค์ประกอบดังกล่าว ข้อมูลคาร์บอนมีบทบาทเป็นฐานเชื่อมระหว่างการทำความเข้าใจกฎหมาย การปรับกระบวนการดำเนินงาน การรายงานและทวนสอบ ตลอดจนการสื่อสารกับตลาดและแหล่งทุน เพราะหากไม่มีข้อมูลและหลักฐานที่เชื่อถือได้ กิจกรรมย่อมมีข้อจำกัดในการแสดงผลการดำเนินงานด้านคาร์บอน สอดคล้องกับแนวทาง T-VER ที่ให้ความสำคัญกับข้อมูล หลักฐาน และการติดตามผลที่ตรวจสอบได้ (องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก, 2569) และ Thailand Taxonomy ที่เชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม (Thailand Taxonomy Board, 2025a) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบข้อมูลและการปรับกระบวนการดังกล่าวอาจสร้างภาระด้านต้นทุนบุคลากร ความรู้ และเทคโนโลยีแก่กิจการที่มีศักยภาพแตกต่างกัน จึงควรพิจารณาความพร้อมตามขนาดและทรัพยากรของแต่ละกิจการมากกว่ากำหนดให้ทุกแห่งดำเนินการในระดับเดียวกัน

องค์ประกอบด้านการเชื่อมโยงผลลัพธ์ทางสังคมกับผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรมเป็นลักษณะที่ทำให้กรอบความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมแตกต่างจากการเตรียมความพร้อมด้านคาร์บอนที่มุ่งเฉพาะประสิทธิภาพของกิจการ เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องรักษาความอยู่รอดทางธุรกิจควบคู่กับพันธกิจทางสังคมและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ Ghosh, S. et al. ที่เสนอให้พิจารณาความยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคมในหลายมิติ (Ghosh, S. et al., 2024) ขณะเดียวกัน การลดคาร์บอนในระบบเกษตรและอาหารอาจเพิ่มต้นทุนหรือภาระด้านมาตรฐานแก่เกษตรกร ชุมชน และผู้ผลิตรายย่อย หากไม่มีมาตรการรองรับ จึงจำเป็นต้องพิจารณาความเป็นธรรมและการมีส่วนร่วมควบคู่กัน สอดคล้องกับแนวทางการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรมของ International Labour Organization และแนวคิดระบบอาหารที่ต้องพิจารณาผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมของ Food and Agriculture Organization of the United Nations ข้อค้นพบนี้จึงเสนอเพิ่มเติมว่า การเตรียมความพร้อมด้านคาร์บอนของวิสาหกิจเพื่อสังคมควรพิจารณาทั้งผลลัพธ์ของกิจการและผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่คุณค่า (International Labour Organization, 2015); (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2023)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า องค์ประกอบความพร้อมทั้ง 6 ด้านสามารถจัดความสัมพันธ์เป็นกระบวนการต่อเนื่อง 6 ขั้นตอนได้ SE-LCR Framework ตั้งแต่การรับรู้กติกา การจัดระบบข้อมูล การปรับกระบวนการดำเนินงาน การบูรณาการผลลัพธ์ การเชื่อมตลาดและแหล่งทุน จนถึงการปรับปรุงต่อเนื่องบนฐานความเป็นธรรม กลไกดังกล่าวสะท้อนว่า การเตรียมความพร้อมไม่ควรดำเนินการเป็นกิจกรรมลดคาร์บอนแบบแยกส่วน แต่ต้องเชื่อมกติกาภายนอกเข้าสู่ข้อมูล การปฏิบัติ ผลลัพธ์ และการเรียนรู้ขององค์กร สอดคล้องกับ El Bilali, H. et al. ที่มองระบบเกษตรและอาหารเป็นระบบที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และนโยบายเข้าด้วยกัน (El Bilali, H. et al., 2021) ความแตกต่างจากงานเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยที่ผ่านมา คือ SE-LCR Framework เชื่อมบริบทวิสาหกิจเพื่อสังคมเข้ากับกฎหมายภูมิอากาศ เครื่องมือคาร์บอน ระบบอาหาร และการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรมภายในกรอบเดียวกัน ขณะที่งานเดิมให้ความสำคัญกับพัฒนาการ ระบบนิเวศ และนโยบายสนับสนุนเป็นสำคัญ (British Council., 2020); (Doherty, B. & Kittipanya-Ngam, P., 2021)

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว วิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารจึงมีพื้นฐานที่จะทำหน้าที่เป็น “ตัวกลางการเปลี่ยนผ่าน” ระหว่างนโยบายคาร์บอนระดับประเทศกับการปฏิบัติในระดับชุมชนและห่วงโซ่คุณค่าอาหาร เนื่องจากมีพันธกิจทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างกิจการและต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้มีส่วนได้

ส่วนเสีย จึงเอื้อต่อการเชื่อมเป้าหมายด้านคาร์บอนกับความเป็นธรรมของการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบนี้ไม่ได้หมายความว่า SMEs ทั่วไปไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ แต่สะท้อนว่า ลักษณะเชิงพันธกิจของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นฐานที่เอื้อต่อการบูรณาการมิติทางสังคมและการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรมเข้ากับการปรับตัวด้านคาร์บอนมากกว่ากิจการที่ไม่ได้กำหนดพันธกิจดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ บทบาทดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้เมื่อกิจการมีความพร้อมด้านกฎหมาย ข้อมูล กระบวนการ ผลลัพธ์ ตลาด และความเป็นธรรมอย่างเหมาะสม

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดจากการใช้เอกสารจำนวน 28 รายการที่คัดเลือกตามขอบเขตและเกณฑ์ของการศึกษา จึงอาจไม่ครอบคลุมเอกสารหรือมุมมองทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง และการคัดเลือกแบบเจาะจงอาจได้รับอิทธิพลจากขอบเขตที่ผู้วิจัยกำหนด นอกจากนี้ กฎหมายและมาตรการด้านภูมิอากาศของไทยยังอยู่ระหว่างการพัฒนา ทำให้รายละเอียดบางประการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทในอนาคต ที่สำคัญ SE-LCR Framework เป็นกรอบเชิงสังเคราะห์จากเอกสารและยังไม่ได้รับการตรวจสอบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือทดลองใช้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมจริง จึงควรใช้เป็นกรอบตั้งต้นสำหรับการศึกษาและนำไปตรวจสอบเชิงประจักษ์ในระยะต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ SE-LCR Framework ซึ่งเป็นกรอบเชิงสังเคราะห์สำหรับอธิบายการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำในบริบทกฎหมายภูมิอากาศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ความรู้เดิมที่ให้ความสำคัญกับพัฒนาการ ระบบนิเวศ นโยบายสนับสนุน และข้อจำกัดของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นหลัก (British Council., 2020); (Doherty, B. & Kittipanya-Ngam, P., 2021) กรอบนี้เพิ่มมุมมองด้าน “ความพร้อมต่อการเปลี่ยนผ่าน” โดยเชื่อมองค์ความรู้ 4 ชุด ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กฎหมายภูมิอากาศไทย เครื่องมือเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และบริบทของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารเข้าด้วยกัน ความใหม่จึงไม่ได้อยู่ที่องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่เกิดจากการจัดความสัมพันธ์ขององค์ความรู้เหล่านี้ให้เป็นกรอบการปรับตัวที่เชื่อมทั้งมิติทางธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกลไกของ SE-LCR Framework แยกความพร้อมออกเป็นสองระดับที่สัมพันธ์กัน คือ องค์ประกอบความพร้อม 6 ด้าน ซึ่งอธิบายว่า “กิจการต้องพร้อมในเรื่องใด” และ กระบวนการ 6 ขั้น ซึ่งอธิบายว่า “กิจการพัฒนาความพร้อมนั้นอย่างไร” โดยเริ่มจากการรับรู้กติกาและแรงกดดัน นำไปสู่การจัดระบบข้อมูล การปรับกระบวนการดำเนินงาน การบูรณาการผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การเชื่อมตลาดและแหล่งทุน และการนำผลลัพธ์กลับมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องบนฐานความเป็นธรรม ภายในกลไกดังกล่าว ข้อมูลคาร์บอนทำหน้าที่เป็นฐานเชื่อมระหว่างกฎหมาย การดำเนินงาน ผลลัพธ์ และการเข้าถึงโอกาสทางตลาดและแหล่งทุน ขณะที่การเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรมทำหน้าที่เป็นเงื่อนไขกำกับไม่ให้เกิดการปรับตัวของกิจการผลักภาระไปยังเกษตรกร ชุมชน แรงงาน หรือกลุ่มเปราะบางในห่วงโซ่คุณค่า ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 SE-LCR Framework: กรอบความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

กรอบ SE-LCR จึงออกแบบมาเฉพาะสำหรับ วิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล มีพันธกิจทางสังคม และมีห่วงโซ่คุณค่าเชื่อมโยงกับเกษตรกรหรือชุมชน หากนำไปประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมสาขาอื่นหรือ SMEs ทั่วไป จำเป็นต้องปรับประเด็นข้อมูล ตัวชี้วัดเตรียมความพร้อม และกระบวนการให้สอดคล้องกับลักษณะกิจการและห่วงโซ่คุณค่าของแต่ละสาขา ทั้งนี้ SE-LCR Framework ยังเป็น กรอบเชิงสังเคราะห์จากการศึกษาเอกสาร ซึ่งยังไม่ได้รับการตรวจสอบเชิงประจักษ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือทดลองใช้กับกิจการจริง จึงเป็นองค์ความรู้ตั้งต้นสำหรับการนำไปทดสอบ พัฒนา และปรับใช้ในงานวิจัยระยะต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารต่อเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำเป็นกระบวนการปรับตัวที่ต้องเชื่อมโยงกฎหมายภูมิอากาศ ข้อมูลคาร์บอน การดำเนินงาน ผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลาด แหล่งทุน และความเป็นธรรมของการเปลี่ยนผ่านเข้าด้วยกัน ผลการสังเคราะห์นำไปสู่ SE-LCR Framework ซึ่งจัดองค์ประกอบความพร้อมและกระบวนการพัฒนาให้สัมพันธ์กัน โดยมุ่งให้กิจการสามารถปรับตัวต่อกติกาคาร์บอนควบคู่กับการรักษาความอยู่รอดทางธุรกิจ พันธกิจทางสังคม และไม่ผลักระยะของการเปลี่ยนผ่านไปยังเกษตรกร ชุมชน แรงงาน หรือกลุ่มเปราะบางในห่วงโซ่คุณค่า ในเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานสนับสนุนควรพัฒนามาตรการที่เหมาะสมกับขนาด ทรัพยากร และระดับความพร้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายภูมิอากาศ การจัดการข้อมูลคาร์บอน การเข้าถึงเทคโนโลยีและแหล่งทุน รวมทั้งสนับสนุนระบบพี่เลี้ยงหรือการจับคู่กับบริษัทเอกชนหรือภาคส่วนในห่วงโซ่อุปทานที่มีระบบการวัด การรายงาน และการทวนสอบข้อมูลก๊าซเรือนกระจก (MRV) ที่มีความพร้อม เพื่อถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี และแบ่งเบาภาระต้นทุนด้านข้อมูลร่วมกัน ในเชิงปฏิบัติ วิสาหกิจเพื่อสังคมควรประเมินระดับความพร้อมของตนเองและพัฒนาความสามารถด้านข้อมูลและการดำเนินงานตามลำดับที่เหมาะสมกับศักยภาพ พร้อมเชื่อมโยงผลลัพธ์ด้านคาร์บอนเข้ากับพันธกิจทางสังคมและผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำ SE-LCR

Framework ไปตรวจสอบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและทดลองใช้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านเกษตรและอาหารในบริบทจริง เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ตัวชี้ และกระบวนการ ก่อนพัฒนาเป็นเครื่องมือประเมินความพร้อมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม. (2568). สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2569 จาก <https://www.dcce.go.th/datacenter/3350/>
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก หน้า 32-56 (22 พฤษภาคม 2562).
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2568). คู่มือการจัดทำรายงานประจำปีวิสาหกิจเพื่อสังคม. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2569 จาก <https://www.osep.or.th/wp-content/uploads/2025/06/คู่มือการจัดทำรายงานประจำปี.pdf>
- องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก. (2569). แนวทางการพัฒนาโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (Standard T-VER) ฉบับที่ 7.0. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2569 จาก <https://ghgreduction.tgo.or.th/en/download/65-rules-and-regulations/324-project-management-approach.html>
- British Council. (2020). The state of social enterprise in Thailand. Retrieved June 15, 2026, from https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/state_of_social_enterprise_in_thailand_2020_final_web.pdf
- Department of Climate Change and Environment. (2025). Thailand's nationally determined contribution (NDC) 3.0. United Nations Framework Convention on Climate Change. Retrieved June 15, 2026, from <https://unfccc.int/sites/default/files/2025-11/TH%20NDC%203.0.pdf>
- Doherty, B. & Kittipanya-Ngam, P. (2021). The emergence and contested growth of social enterprise in Thailand. *Journal of Asian Public Policy*, 14(2), 251-271.
- El Bilali, H. et al. (2021). Sustainable agri-food systems: Environment, economy, society, and policy. *Sustainability*, 13(11), 6260. <https://doi.org/10.3390/su13116260>.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2023). The state of food and agriculture 2023: Revealing the true cost of food to transform agrifood systems. Retrieved June 15, 2026, from <https://www.fao.org/3/cc7724en/cc7724en.pdf>
- Ghosh, S. et al. (2024). Exploring the sustainability of social enterprises: A scoping review. *Journal of Sustainability Research*, 6(3), e240044. <https://doi.org/10.20900/jsr20240044>.
- International Labour Organization. (2015). Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all. Retrieved June 15, 2026, from <https://www.ilo.org/media/435091/download>
- Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand. (2025). Thailand's voluntary national review on the implementation of the 2030 agenda for sustainable development 2025. Retrieved June 15, 2026, from https://image.mfa.go.th/mfa/0/OznAy3ti2/E-book/VNR_2025_%28ENG%29.pdf

- Thailand Taxonomy Board. (2025a). Thailand taxonomy phase II: Agricultural sector. Bank of Thailand. Retrieved June 15, 2026, from https://www.bot.or.th/content/dam/bot/financial-innovation/sustainable-finance/green/taxonomy/03_EN_Thailand_Taxonomy-Agriculture_Sector.pdf
- Thailand Taxonomy Board. (2025b). Thailand taxonomy phase II: Introduction, conceptual framework and methodological approach. Bank of Thailand. Retrieved June 15, 2026, from https://www.bot.or.th/content/dam/bot/financial-innovation/sustainable-finance/green/taxonomy/01_EN_Thailand_Taxonomy-Introduction.pdf
- United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. Retrieved June 15, 2026, from <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Yaqzan, S. et al. (2025). Charting the NetZero quest: Exploring the factors affecting UK SMEs' readiness to track supply chain emissions. International Journal of Logistics Research and Applications. Advance online publication, <https://doi.org/10.1080/13675567.2025.2578256>.